

Vprašanja iz zgodovine

Absolutizem in merkantilizem

Kako je Bodin razmel vladarjevo suverenost?

V svojem delu Šest knjig republike (1576) je načrtoval pojmovanje suverenosti in smernice absolutne države. Njegova teoretična zasnove ne dovoljuje despotizma ali tiranije, saj mora vladar upoštevati božje in naravno pravo (najvišja avtoriteta je bog, kateremu se on podreja, naravno pravo pa temelji na pravičnosti in moralnih normah, ki veljajo za vse ljudi, ne glede na čas in kraj).

T. Hobbes razlaga državo kot...?

Hobbes razlaga državo kot združitev cerkvene in posvetne oblasti v eni osebi, suverenu, to je vladar, ki ima neomejeno oblast. Njegova naloga pa je, da brzda človekovo zversko naravo in spreminja anarhično samovoljo v disciplino in red.

Kaj je absolutizem?

To je oblika vladavine, v kateri ima vladar neomejeno oblast (cerkveno in posvetno).

Kaj je omogočilo razvoj absolutizma?

Absolutizem temelji na: centralizirani oblasti, vojski, uradništvu in državni veri.

Absolutizem je omogočilo:

- Kapitalistično gospodarstvo, veliko število manufaktur, ki plačujejo davek in polnijo državno blagajno, s katerim se oborožuje vojska, vladar pa pridobi na ugledu.
- Kolonije, nova tržišča, nove surovine, pritok denarja.
- Podpora katoliške cerkve, ki si želi povrniti ugled.
- Kraljeva podpora meščanstvu, ki ga pridobi na svojo stran, okrepitev gospodarstva.

Kakšna je funkcija stanov v času absolutizma?

Funkcije stanov v času absolutizma ni, saj jih vladar ne sklicuje več in opravlja vse po svoji volji s pomočjo svojih ministrov.

Kdaj Francija postane absolutna monarhija?

Za utemeljitelja absolutizma v Franciji velja kardinal Richelieu, glavni minister Ludvika XIII. V tem času, prve polovice 17. stol., je Richelieu prenehal sklicevati generalne stanove, odpravil je posebni položaj Huguenotov, uvajal je uradništvo v pokrajinski upravi in tako slabil člane visokega plemstva. Uspešen je bil tudi v zunanji politiki (z Vestfalskim mirom je Francija pridobila ozemlje Alzacije in Lorene).

Zakaj je Ludvik XIV. Vstopil v zgodovino kot sončni kralj?

Ludvik XIV., se je imel za božjega zastopnika na zemlji, odpravil je položaj prvega ministra in tako utrjeval svoj položaj kralja po božji pravici. Za prisposodbo svoje moči si je izbral podobo sonca in sebe imenoval »Sončni kralj«.

Kaj je merkantilizem? Navedite prednosti in slabosti te gospodarske teorije!

Merkantilizem je gospodarska teorija, kjer je absolutistična država tista, ki usmerja in nadzira, trgovino, obrt, proizvodnjo, izkoriščanje naravnih bogastev (država določa cene, mezde, ustanavlja manufakturne obrate), le bogastvo je denar. Absolutist želi preprečiti odtok denarja iz države z uvajanjem visokih carin in trendom velikega izvoza in majhnega uvoza. Kolonije postanejo del tržišča in ne sosednje države.

Merkantilizem je zelo pozitivno vplival na tedanji gospodarski razvoj Evrope. Državna blagajna se se je hitro napolnila. Kljub temu pa so prav zaradi tega v državi nastale še večje razlike med sloji, a eni strani je meščanstvo obogatelo, revni kmetje pa so plačevali vedno večje davke, kar pa jih je pahnilo v še večjo bedo.

Primerjaj merkantilizem s fiziokratizmom!

Načeli merkantilizma in fiziokratizma se zelo razlikujeta. Medtem ko merkantilizem sloni na trgovini (prodaji), obrti in denarji, za fiziokratizem velja, da je le kmetovanje tisto, ki ustvarja novo vrednost, torej je zemlja najpomembnejša dobrina. Fiziokratizem pravitako zahteva svobodno trgovino, brez monopolov in privilegijev, ter v gospodarstvu načelo svobodne konkurence. Fiziokrati so zahtevali odpravo fevdalnih obveznosti za kmeta. Merkantilizem je za razliko od fiziokratizma popolnoma v rokah države, ki določa cene, mezde in vse gospodarske omejitve, ne pozna svobodne trgovine in konkurence.

Katro vejo gospodarstva je merkantilizem pospeševal in katero je zaviral?

Merkantilizem je silno pospeševal trgovino in obrt, saj je bil to glavni vir zaslužka. Zaviral je kmetijstvo.

Anglija

Zakaj se v Angliji ni razvil absolutizem?

Elizabeta I. je v Angliji postavila dobre temelje za uvedbo absolutizma (gospodarsko je uspešna, pluje po svetovnih morjih, kolonije, trgovanje...), omejevala jo je le Velika listina svoboščin (Magna charta libertatum, 1215), ki je Angleškimi plemičem omogočala nadzor nad vladarjem. Kasneje sta sledila še dva poskusa uvedbe absolutizma s strani škotske dinastije Stuartov (Karel I. in Jakob II.) vendar jim to, zaradi močne sodobne meščanske družbe, ni uspelo.

V čem je pomen in vloga »dekleracije o pravicah parlamenta«?

Po padcu Jakoba II., je moral novi kralj leta 1688 podpisati deklaracijo pravic parlamenta, v kateri je potrdil izključno pravico parlamenta do obdavčevanja in vzdrževanja vojske ter odgovornost ministrov. Potrdil je svobodo vere in govora v parlamentu, ki je tako postal odločujoč oblastni organ. Anglija je postala parlamentarna monarhija, kar je odločilno vplivalo na njen gospodarski razvoj, saj je v 18.stol. postala največja kolonialna sila in dosegla velike uspehe v strojni industriji in trgovini.

Kolonialna politika

Kakšno vlogo so imele kolonije v gospodarstvu matičnih držav?

Kolonije so matičnim državam predstavljale vir dohodek. Španci so kolonije vključili v upravni sistem svoje domovine in izkoriščali predvsem njihova rudna bogastva. Kot delavno silo so uporabljali črnske sužnje. Portugalcem, Angležem in Nizozemcem ni bilo toliko do pridobivanja novega ozemlja, temveč so želeli bogateti s trgovino. Tako so postopoma razvijalo gospodarski tip kolonije, kjer so na plantažah sistematično gojili sladkorni trs, kavo, čaj, kakao idr.

Industrijska revolucija

Kaj je industrijska revolucija?

Prva industrijska revolucija je predstavljala prehod iz ročne proizvodnje (ki temelji na poljedelstvu in trgovini) na strojno (ki temelji na industriji), zato ji rečemo tudi tehnična revolucija ali revolucija premoga in železa.

Navedite vzroke in posledice indus. rev.!

Vzroki za prvo industrijsko revolucijo:

- Naravna bogastva
- Kolonialne posesti
- Delovna sila
- Denar
- Gospodarski in politični liberalizem

Posledice prve industrijske revolucije:

- Tehnične novosti v industriji (tekstilni, kmetijski (žetveni stroji, mlatilnice), v prometu (železniški promet, parnik))
- Povečanje premoženjskih razlik (proletariat)
- Nizke mezde
- Onesnaževanje okolja
- Močno izkoriščanje naravnih bogastev
- V. Britanija postane najbogatejša in najvplivnejša država sveta

Zakaj je bila iznajdba parnega stroja temeljnega pomena za širjenje industrijske revolucije?

James Watt je leta 1765 izpopolnil prvi praktično uporaben parni stroj. Njegov temeljni pomen pa je ta, da so parni storj uporabili kot pogon za veliko število naprav in obratov (rudniki, tekstilne tovarne, destiliarne, parni mlin, mlatilnice, žage, lokomotive, parniki)in tako pospešili in olajšali proizvodnjo.

Navedite primerjavo med cehovsko, manufakturno in industrijsko proizvodnjo!

Cehovstvo je najstarejša oblika združevanja trgovcev in obrtnikov. Ceh je združeval številne delavnice, vajence in njihove mojstre, ki so se ravnali po pravilih ceha. Ta je določal cene izdelkov, stroške izdelave in sklepal posle. Ceh ni dopuščal konkurence. Manufakturni obrati so se razvili kasneje. Odpirali so jih bogati trgovci, pa tudi plemstvo. Manufakturne delavnice so se ukvarjale z izdelavo določenega izdelka po fazah (vključevale so več delavcev, vsak je pripomogel pri izdelavi izdelka). Tak način proizvodnje je bil hitrejši in cenejši. Za razliko od cehovstva in manufakturnih delavnic pa industrijska proizvodnja pri izdelavi uporablja strojno proizvodnjo, ki temelji na principu manufaktur, le da se te spremenijo v velike tovarne. Je še veliko hitrejša in predstavlja razcvet v gospodarstvu.

Kaj je na celini oviralo industrializacijo? Kdaj se začne industrializacija širiti tudi v Evropi?

Evropo so v tem času pretresale vojne pod Napoleonom, kljub temu pa kontinent in zrel za industrijsko revolucijo ne politično in ne gospodarsko. Evropa ima zaostale politične sisteme (v Angliji imajo parlamentarno monarhijo), meje med deželami, visoke carine, vse to onemogoča celoten trgovski prostor. Industrializacija se v Evropi počasi začne uveljavljati v prvi polovici 19. Stoletja.

Razsvetljenstvo

Kaj je razsvetljenstvo?

Pojem razsvetljenstvo pride od »razsvetljiti«. To je Evropsko kulturno in duhovno gibanje v 18. stoletju. Kot svetovni nazor se je zavzemal za racionalizem, empirizem, za osvoboditev od praznoverja, versko strpnost in naravne človekove pravice.

Kdo so nosilci idej razsvetljenstva?

Nosilci razsvetljenskih idej so bili izobraženci tistega časa, ki so izhajali iz vrst meščanstva in plemstva.

Navedite in razložite temeljne ideje razsvetljenstva!

Temeljne ideje razsvetljenstva so svoboda, enakost, bratstvo. Razsvetljenci so poudarjali pomen naravnih človekovih pravic, kot so svoboda mišljenja, vere, vesti, tiska, svobodno razpolaganje z lastnino. Zavzemali so se tudi za svobodo in enakost vseh ljudi v državi, ter njihovo enakost pred zakonom.

Navedite tri filozofe razsvetljenega gibanja, ki so v svojih delih utemeljevali novo predstavo o družbi in državi!

John Lock (nauk o naravnem pravu), Francois Arouet Voltair (kritika absolutizma, uvedba naravnega prava, odprava privilegijev), Charles de Montesquieu (Duh zakona – državljanji so lahko svobodni le, če je oblast deljena na zakonodajno, izvršno in sodno).

Vloga in pomen Ž. Zoisa!

Bil je bogat kranjski plemič, ki je postal mecen in zaščitnik cele vrste kranjskih izobražencev. Pod njegovim mentorstvom so delovali številni slovenski literati, ki so močno vplivali na razvoj slovenskega jezika in na slovensko nacionalno zavest.

Imenujte vsaj tri predstavnike njegovega krožka!

Anton tomaž Linhart, Jurij Japelj, Jernej Kopitar, Valentin Vodnik...

Navedite razlike med absolutizmom in razsvetljenim absolutizmom!

Razsvetljeni absolutisti so pri svojem vladanju uporabljali ideje razsvetljenstva. S številnimi upravnimi, pravosodnimi in šolskimi reformami so razsvetljeni absolutisti gospodarsko in vojaško krepili državo. Podpirali so zahteve po finančnih reformah, z razvojem gospodarstva so želeli izboljšati položaj kmeta davkoplačevalca, pogosto so zahtevali odpravo davčnih oprostitev plemstva in duhovščine. Absolutistična oblika vladanja je sicer ostala nespremenjena, le da se vladarji (kakor Ludvik XIV.) niso identificirali z državo, temveč se ji podredijo. Vladarji niso vladali po božji volji ampak po domnevni volji ljudstva.

Zakaj razsvetljeni absolutisti niso odpravili fevdalizma?

Razsvetljeni absolutisti niso bili pripravljeni odpraviti fevdalizma, saj bi se v nasprotnem primeru njihova oblast zamajala, prav tako bi propadel celoten državni sistem.

Habsburška monarhija

Kaj je pragmatična sankcija?

S pomočjo zemljevida ugotovite katere dežele so do konca 18. stoletja sestavljale Habsburško monarhijo!

Naštejte reforme Marije Terezije in Jožefa II. In jih razložite!

Kaj je Trst pomenil Habsburški monarhiji?

Kakšno vlogo je imela tranzitna trgovina za slovenske dežele?

Pojasnite kakšne so bile spremembe v obdelovanju zemlje in katere nove kulture so začeli gojiti?

Kakšen je bil napredek pri vzreji živine?

Zakaj hrvaške dežele niso napredovale tako kot slovenske dežele (v Času Marije Terezije in Jožefa II.)?

Ameriška revolucija

Vzroki za revolucijo in povod!

Navedite ideje razsvetljenstva, ki so navedene v #deklaraciji o neodvisnosti«?

Kaj je federacija?

Kaj je volilna diskriminacija?

Navedite obseg ZDA po miru podpisanem v Versaillesu!